

ע"י שמחה זוכה לאור פני המלך

השמחה הוא מכפר עונות. כי השמחה מעולם העליון. כי התינוק כשהוא קטן הוא בוכה. וכשהוא כמו חצי שנה הוא מתחיל לשחק. כי בא בעולם עליון. ומפני שהשמחה הוא מעולם עליון הוא באור פני מלך חיים. לכן ביום א' בוכין. כי הוא בסוד עיבור. ולכן קורין וה' פקד את שרה. וביום שני וכו'. ומחמת שאנו מאמינים בה' שהוא מכפר עונות הוא אמונה בהקב"ה.

כל תנועה בר"ה משפיע לכל השנה

בר"ה הוא הגליפה של כל השנה וכמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, ואר"ש לכך אין אוכלין דברים חמוצים בר"ה שלא יצטרך לעקם פיו ונעשה מזה גליפה על כל השנה, ולכן לא רצה לומר כלל לפני התקיעות שמא ח"ו יצא מפיו דבר שאינו הגון והוא מורא גדול ביום כזה שהוא נעשה רושם על כל השנה, ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבנות כל היום בתורה

ובתפלה גם אחר הסעודה, והסביר ענין ר"ה כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על הטבלא הבית צורתו עם הדריו וכו' ועד"ו הוא הבנין כך הוא רשימו של ר"ה על כל השנה, ואמר בזה"ל, כמו שלוקחים חתיכה מלח שקורין טאלפין ויבשלו בקדירה לעשות טאלפין חדש בודאי נתבלבל כל המלח, עליונים למטה ותחתונים למעלה, כן בר"ה נהפך ומתערב כל העולם וכו'. וסיפר שפ"א בא הרב לביהמ"ד וקירב אליו סטענדיר אחד ואמר שאפילו סטענדיר זה דנים אותו בר"ה אם יתקיים או ישבר וכו'.

ולפי"ז אתי שפיר הא דאיתא בספ"ק עפ"י הוזהר דבכל מקום שכתוב "היום" הכונה לראש השנה, כיון דכל יום תלוי בראש השנה. המו"ל

לצעוק ולהתחנן בקול בלי דיבור

משל נפלא לפני התקיעות, מלך גדול מלך מפואר ששלח את בניו לצוד ציד, ותעו הבנים מהדרך והיו צועקים אולי ישמע האב, ולא נענו, ואמרו בלבם אולי שכחנו את הלשון של אבינו, לפיכך אינו שומע את צעקתנו, בכך נצעק בקול בלא דיבור, והתיישבו את עצמם שישלחו את האחד לצעוק, והזהירו אותו ראה והבן כי כולנו תלויים בך, כך הנמשל, הקדוש ברוך הוא שלח אותנו להעלות ניצוצות הקדושות, ותעינו מאבינו, ואולי מפני ששכחנו הדיבור של אבינו אין אנו יכולים להתפלל בדיבור, נשלח אותך בעל תוקע שתעורר רחמים עלינו, בקול בלא דיבור, וראה והזהר כי כולנו תלויים בך ראה אנשים וגושים תלויים בך.

בעל שם טוב ראש השנה אות לא

להיות בשמחה בר"ה

הלא ראש השנה הוא יום טוב, ובמשנה יום טוב של ראש השנה וכו', והוא יום שמחה, על כן אומרים שהחיינו, ומה שכתב האר"י ז"ל לבכות, הוא משום גלות השכינה וכו', וכדי שידיענו ה' יתברך לטובה, והוא שכתוב לנו אכלו משמנים וגו' ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוכם, והבכיה שבוכין הוא בכיה של שמחה על שהחיינו והגיענו, על כן, כיון שהוא יום שמחה ראוי לזכור ירושלים כמו שכתוב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, שקבלנו זה בשבועה ובקללה, כמו שכתוב אם אשכח ירושלים וגו'.

בעל שם טוב ראש השנה אות כט

להזהר לומר פסוקי דזמרה בכוונה שמבטל הקטרוגים

ועוד צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך בענין התפלות של ר"ה ויוה"כ שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור אבל התפלה הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבונו וק"ש ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה ואינם יודעים כי זה העיקר וזה התוספות ולא יקובל התוספות בלתי העיקר... וזוהי מעלים התפלות הפסולות של כל השנה כידוע מכל הספרים ואין להאריך בזה, וכלל הכל כי עיקר מגמתנו בימים האלו ימי התשובה והחזרה לשרשנו להשי"ת ולהדבק בו לעשות נחת רוח לפניו כמש"ל שיש נחת גדול להשי"ת מזה התשובה והחזרה כמו תענוג האב מהבן שנתרחק ממנו ובא אליו, ועיקר הכל לבקש אומץ מהשי"ת כפי שנדבק בו בימים האלו באמת

ובלב שלם כן יורשם בנפשותנו ונקבל רושם האלהות בנפשותנו לעזר ולהועיל להדרותנו בכל השנה לכל נטה אשורנו מכל וכל ח"ו כי יצרו של כל אדם מתגבר עליו תמיד ולולי שהשי"ת הפליא עצה והגדיל תושי' ימים וזמנים קדושי' להתקרבות הנפשות אליו ע"י הארתו המאירה והמבדיקה בזמנים ההם בפרט בימים האלו שהם ר"ה ויוה"כ שהוא מוחא ולבא של כל השנה כמש"ל כי הזמן הוא כמו אברי האדם ויש בו ראש לב וידיים ורגלים כו' ור"ה הוא הראש ויוה"כ הוא הלב ובו החתימה והגמר כמו בלב האדם שנגמר כל הדברים על גמרם אחר המושבה. יושר דברי אמת

בחינת ראש השנה לכל השנה

ראש השנה הענין דנדוע סוד עולם שנה נפש שכל אחד הוא קומה שלימה מרמ"ח אברים ושס"ה גידים כמו שיש בנפש האדם כך יש בעולם. וכן יש בשנה ור"ה הוא בחינת ראש מקומת השנה ופסח וסוכות הן תריין דרועין פסח הוא דרועא ימינא וסוכות הוא בחינת דרועא שמאלא ושבועות הוא בחינת גופא והנוכה פורים הם תריין ירכי קשוט וזהו בחינת גוף של השני ויה"כ הוא בחינת נשמה וחיות של כל השנה והנה הגוף והנשמה הם תרי הפכים ואי אפשר להיות בנושא אחד רק על ידי ממוצע הדיינו שיהיה לו שני הבחינות בחינת הגוף ובחינת הנשמה. מאור עינים האינו

השמחה בהמלכת ה' היא עצה לזכות ביום הדין

הדות ה' היא מעוזכם, אמרו חז"ל אמר הקב"ה תמליכוני עליכם כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה... א' בתשרי היא יום גנוסיא לכל העולם כולו, אך לעומת זה היא יום חרדת הדין ותחלה לימי התשובה, ואם לא עכשיו אימתי, וראוי לבכות ולהתפלל ולבקש רחמים ותחנונים, אך אומרים עם ה' אנחנו נשליך נפשינו מנגד שלא להתעצב ביום הדות ה' אלוקי ישראל ויום גינוסיא שלו ונשמה עמו ויעבור עלינו מה, ואמנם זה היא גופא גורם רחמים יותר מכמה תעניות בראות הקב"ה שהם אינם חסים על בקשת חייהם מפני כבודו ית"ש, והיינו תמליכוני עליכם ביום תחילת מלכות כדי שיעלה זכרוניכם ע"י לפני לטובה, והיינו אל תעצבו כי הדות ה' היא גורם מעוזכם. דרשות התם סופר שס"ז

כל השנה תלוי בקבלת מלכותו ובקדושתו במ"ה שעות דר"ה

ואמרו לפני בראש השנה מלכות זכרונות ושופרות, מלכות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה - בשופר... יש להבין במה שאמר 'כדי שתמליכוני עליכם', שהרי כבר אמרו בכל ברכה 'מלך העולם', וגם 'המלך הקדוש', וימלוך על כל העולם' וכבר הומלך עלינו מאז.

ויראה שמורה לנו ענין גדול בעבודת השם, כי השם ברוך הוא ברא תבל ומלאה וכל העולמות - כדי שידע כל פעול כי הוא פעול, ולהכיר מלכותו שהוא מושל בכל, ומלך על כל הארץ, ולהגדיל שמו ולספר הודו. ואתנו לקח להיות לו לעם סגולה ולשמור מצותיו וליחדו בכל יום פעמים באהבה, ולהמליכו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ובארבע רוחות השמים, כרמזו בתיבת אחד. אמנם, לא רבים ידעו לקבל עול מלכות שמים שלימה ולייחד כל מחשבותם לאמיתת מציאותו ומלכותו, כי שאור שבעיסה מעכב, ועוונותינו מבדילין בינינו לבין אלהינו. גם בעת שאנו אומרים ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו'... והעצה לבוא לידי מדה זו, הוא להכין עצמינו להמליך אלהינו באהבה עזה ובכל לב ונפש בשני ימי ראש השנה, ועל ידי זה יוסיף אומץ לייחד אלהינו בעת אמרו שמע ישראל כל השנה - שיוכל לקבל עליו עול מלכות שמים בקדושה על ידי המשכת הקדושה שהוא מושך עליו בראש השנה. ואשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין עצמו לקראת אלהינו בכל המ"ה שעות שבראש השנה - שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה, שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום. וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה - יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה, להמליך הבורא ברוך הוא.

יום תרועה מלשון ריעות

אי אפשר לקבל יום הקדוש רק על ידי ריעות כאמור יום תרועה יהיה לכם, כי אי אפשר לקבלו רק על ידי אהדות וריעות. בית אהרן ראש השנה

עצה לזכות בדין ללמד זכות על ישראל

דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגדל רחמינו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המדה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל... וזהו זשפטו את העם משפט צדק, רצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין וזכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודדין לו.

ענין אכילת הסימנים, ואמירת כל דעביד רחמנא לטב עביד

מ"ש בש"ס ובשו"ע לאכול דברים טובים ומתוקים אין הכוונה דרך תפילה אלא דאין מקום לתפילה בשעת אכילה רק זה הוי לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובטוח שכן יהיה... דבר"ה יהיה אדם משמח ואומר כל מה שעשה הוא ית' הוי לטובה ובוזה יהיה נהפך באמת לטובה, ולכן מה"ט נראה שיהיה אדם רגיל לומר בר"ה אחרי תפילת שחרית כל מה דעביד רחמנא לטב עביד וגם זו לטובה, ולכן מה"ט תקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן, כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך יהיה נהפך ע"י אמירה זו לטובה אמון כן יה"ר.

האדם קובע לעצמו הכתיבה לחיים לפי הבטחון בהשי"ת

וכבר ידוע דברי אדונינו מו"ר הגאון מהר"ב זצ"ל כי הכתיבה לחיים בספר, פירושו החקוקה במחשבתו של אדם. כי הרשע בזוכרו את עונותיו ונפחד ונרעד ואין לבו ברשותו לשוב אל ה', הרי זה נכתב לאלתר למיתה, סימן לדבר המחשבות המבלבלות אותו ומפגינן את לבו באימת מות. מה שאין כן הצדיקים, הגם שהם זוחלים ורועדים מאימת השי"ת הם בוטחים בישועתו וחסדו ומתחזקים לשוב אל ה' והם נכתבים לאלתר לחיים וחקוק במחשבתם הכתיבה לטובה, והגם שבאים לו איזה הרעורים המזכירים לו עונותיו אשר הם רומזים אל הקטרוג למעלה, מכל מקום הם מסיחים דעתם אל גודל התשובה ועוזבת החטא מהמים והלאה ובקבלת עול מלכות שמים ולבטוח בחסדו הגדול, ומכוונים שם ע"ב המורה על חסד הבורא ית"ש עכ"ל.

ע"י תפילת ר"ה ויוה"כ נעשה בריה חדשה

אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבוזה אותו מהם. הוי, ולא בזה את תפלתם.

תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא. וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא. אמר רבי יוסי ברבי שמעון, זה דורו של מרדכי שנברא בריה חדשה. ורבנן אמרי, אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, ובאין ומתפללין לפני בראש השנה ויום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה. ומה להם לעשות, ליקח הדס ולולב ולהלל אותך, שנאמר, ועם נברא יהלל יה.

לזכור חבירו בתפילה

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון. כי ר"ה הוא ב' ימים. ביום א' דינא קשיא וביום ב' דינא רפיא. ומפני כן ביום א' העיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנ"ל. אך ביום ב' צריך כל אחד מבנ"י לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד. וז"ש אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו כו'. וז"ש ויזכור אלהים את נח ואת כל החי ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה. ר"ל בדברו תיבה היא לשון דיבור ר"ל מחמת שהי' לו רחמנות אף על הבהמות והחיות להתפלל עליהם. ומכ"ש מי שהוא זוכר את חבירו בתפלתו בוודאי זה רצונו של הקדוש ברוך הוא לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כאו"א להתפלל על חבירו. וז"ש אצל השונמית שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת. פי בתוך אבנתא דלבא כי כל הלבבות דורש ד' כאשר כולם מתיחדים כאחד להתפלל כ"א על חבירו. ולזה הוא יום הזכרון. תפארת שלמה ראש השנה

להחשיב כל רגע של ראש השנה

עתה בראש השנה, אינו רשאי ליתן דומה לנפשו אפילו כמעט רגע, כי רגע קטן מיום השנה מחזיק בתוכה הרבה משנה הבאה, ואם יכאב בראש, יתפשט הכאב לכמה ימים ושבועות, הכלולים בזאת הרגע והשעה, ככאב הראש שנתפשט בפרטי האיברים, ונמצא ברגע קטנה מראש השנה שיושב ודומם, יאבד טובה הרבה.

אם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות

אם מתפלל בראש השנה בכוונה, מעלה כל התפלות של כל השנה, שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'. ובוה תבין שבאו התקיעות בראש השנה בסדר תשר"ה, שהם אברהם יצחק יעקב כנודע להבאים בסוד ה', כדי לעורר משנתו להעלות ג' תפלות שתיקנו אבות, אברהם שחרית וכו', כמסקנת הש"ס ברכות פ"ד...

שופר של ראש השנה של יעל, ור"ל שיעלו כל התפלות של כל השנה, וכל התורה, וכל דבורים. ופיו מצופה זהב, שלא לטנף פיו, כי היא כלי יקר הערך כמו זהב, וק"ל.

להמליך השי"ת ברצון

כי לה' המלוכה ומושל בגוים, כ' הגר"א החילוק בין מושל למולך, דמושל הוא בע"כ ומלך הוא ברצון, וזהו ההבדל בין ישראל לאוה"ע. ולפי"י י"ל שזה צריך להיות תכלית העבודה בראש השנה להמליך את השי"ת ברצון, כמשי"כ ומלכותו ברצון קבלו עליהם. עו"ל דתיבת "ברצון" בגמטריא "שמח" וכמ"ש הדות ה' היא מעווכב.

כשמברכים שנה טובה אחד לשני עולה ה' מכסא דין לרחמים

אמר הרה"ק מלובלין זי"ע שעי"י הריעות של ישראל בליל ראש השנה שאחד אומר לחבירו לשנה טובה תכתב וכו' עומד הקב"ה מכסא דין לכסא רחמים, ובוה פירש הכתוב עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר כי תרועה הוא לשון ריעות, היינו שבאותה ריעות שמברכין בני ישראל אחד לחבירו בליל ראש השנה נעלה מדת אלוקים שהוא מדת הדין מעל כסא הדין, וה' לישב על כסא רחמים בבחי' הוי"ה שהוא מדת רחמים הוא בקול שופר.

טוב להודות לה'

מאמרים מתוך ספר אוהה ה' בכל לבב

ע"י שנותן הודאה על העבר זוכה לשנה טובה

כשאדם נותן הודאה לשעבר כי טוב אז מביא חסדים טובים לעולם הדינים לבקרים. וז"ש בנוסח התפלה בר"ה ויו"כ ועשי"ת ועל כולם יתברך ויתרומם כו' וכתוב לחיים טובים. כשנותן הודאה על שנה העברה. אח"כ יוכל להתפלל על השנה הזאת הבאה עלינו לטובה.

ועפי"י י"ל על הא דאיתא בתיקוני זוהר [דף כב ע"א] אלא כלהו צווחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים, הב, הב לנא מזונא, וסליחה וכפרה וחיי, כתבנו לחיים, ואינון עזי נפש ככלבים, דאינון אומין דעלמא דצווחי לגביה ולית לון בשת אנפין, וכו'. דהני מיילי מי צווחו הב הב ללא הפסק של הודאה ביניהם, אבל מי שצווח הב ומודה לו על מה שנתן, ואח"כ צווח הב שנית, הרי זו דרך טובה, ויכול לבקש מאות פעמים בדרך הזה.

עוד יש לרמוז על ענין ההודאה בתחילת השנה, עפי"י מה שכ' הרמב"ן סוף פרשת בא דתכלית היצירה הוא ההודאה להשי"ת, א"כ בתחילת השנה ודאי הימנן גרמא הוא לקיים את תכלית הבריאה כראוי דהיינו להודות לו יתברך על רוב רחמינו וחסדיו. ולכן כשאדם מקבל עליו קבלות טובות לקראת השנה החדשה, ודאי מן הראוי שהקבלה הראשונה תהיה להודות לו ית' מידי יום ביומו כי הרי הוא תכלית היצירה. וכשאנו נקיים את תכלית הידוש הבריאה כהוגן, השי"ת יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה כהוגן.

הודאה מורה על קבלת מלכותו ית'

יש לומר דענין ההודאה להשי"ת הינו מורה על קבלת מלכותו יתברך, כי הוא מודה ומגלה שהכל מאתו יתברך ואין האדם עושה מעצמו כלום, ומורה ביטול גמור אליו יתברך כעבד לפני המלך. ויש לרמוז בזה מה שאומרים נשמת קודם "המלך", "דע" שהוא מודה לו על כל חסדיו, גילה שהכל מאתו ית' ושפיר יכול לומר בכוונה ראוייה את תיבת "המלך".

המ"ל

סגולה ללמוד האזינו בכל יום

נראה לי בסגולה ללמוד בכל יום שירת האזינו והוא סגולה להנצל מאפיקורסות ומדעות הכוזביות, עיני מ"ש בספרינו אגרא דכלה בפ' וילך הוכחנו זה מפסוקי התורה. והנה הרב מו"ה יעב"ץ בסידור שלו תמה על בעל מסדר מעמדות למה סידר פרשת האזינו במעמדות, ועיי"ש בספרינו כי הדין עמו כי הוא בסגולה עפ"י התורה.

ע"י לימוד התורה יבוא מטר

יערוף כמטר לקחי. פירוש על דרך אומרם ז"ל אם אין קמה אין תורה וכו', יכוין הכתוב במאמר זה כי כמו שה' נותן מטר לזון ולפרנס כמו כן צריכין הם ללמוד תורה, וזה שיעור הכתוב יטיף כמו שאני מטיף המטר לקחי, וכאלו אמר יערוף לקחי כמטר, שאין הקדוש ברוך הוא שואל מהאדם ללמוד תורה עד שמכין לו כדי פרנסתו, וממוצא דבר אתה למד שאם לא יטיפו מפיהם טיפי תורה אין חפץ ה' לתת מטר, והוא מה שפירשנו במאמר התנא אם אין קמה אין תורה פירוש אם ראית שאין קמה דע שאין תורה, וטעם שכינה ללימוד תורה לשון זה יערוף, לדמות למעשה המטר שהוא מטיף. אור החיים

כל התורה שמותיו של הקב"ה

כי שם ה' אקרא. הכוונה כי הדבר אשר אליו יכוין במאמרו הוא שם ה' על דרך אומרם ז"ל כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא, ועליה הוא אומר יערוף כמטר לקחי שהיא התורה שהיא שמו יתברך ופירש אקרא מלשון יקר. אור החיים

אין הקב"ה חפץ ליקרא כי אם אלוקינו

עוד ירצה אומרו כי שם ה' וגו' נתינת טעם להאמר אח"כ שהוא הבו גודל לאלהינו, והוא על דרך מה שאמרו ז"ל בפסוק יושב תהלות ישראל שלא ישב ה' על כסא התהלות עד שאמרו צבא השמים ברוך ה' אלהי ישראל ולא היה לו נחת רוח כשאמרו לו אלהי שמים וארץ ואלהי המלאכים, ולזה בא דברו הטוב כאן ואמר הבו גודל ומעלה לדבר זה שאינו חפץ ליקרא אלא אלהינו, והוא אומרו לאלהינו כי באמצעות שקוראים בתורה שהוא שם ה', והוא אומרו כי שם ה' אקרא בזה כשמשבחין העליונים ואומרים ברוך ה' אלהי ישראל שבה זה יש בו גדולה ושבה, משא"כ כשאין ישראל עוסקים בתורה ואומרים המלאכים ברוך ה' אלהי ישראל שבה זה גרוע מאוד מטה מטה וישתקע הדבר שהיה הם מכחישים חס ושלום כשאין עוסקין בתורתו שבאמצעות יחס אלהותו עלינו. אור החיים

להודות על הזכות להודות ולברך ברכת התורה בכוונה ובשמחה

כי שם ה' וגו'. יתבאר על דרך מה שכתבו תלמידי רבינו יונה והרא"ש בפירוש נוסח מודים דרבנן שאנו אומרים על שאנו מודים לך ברוך אל ההודאות. שהוא על מה שאתה זכיתנו ונתת לנו זאת שנוכה להודות לך, על זה ברוך אל ההודאות. שאנו מברכין אותך ומהללין ומשבחין לשמך הגדול והקדוש על הון והחסד והטובה הגדולה שעשית עמנו בזה שאנחנו מודים לך ומברכין אותך. ולזה יאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. פירוש שעל זה גופא צריכין אנו לתת גדולה וכבוד ושבה ליוצר בראשית ברוך הוא על אשר זיכה אותנו לקרא בשמו. כי אם עיני שכל היה לך היית מוסר נפשך ורוחך ונשמתך לאל הכבוד באהבה עצומה בשמחה הזכרת שם ה' יתברך ויתעלה שהוא תענוג שאין כמוהו ושמחה שאין כיוצא בה, והכל במזרא ובזושה והכנעה כמאמר הכתוב ומפני שמי נחת הוא. ועל כן למדו חז"ל מפסוק הזה (כוונתו לפסוקנו) שצריך לברך ברכה על התורה קודם קריאתה ולימודה, כי הן כל התורה שמותיו של הקב"ה הוא כנודע, ואיזה תענוג וחיבה וחמדה ושעשוע עריבה ונעימה וחיבה והחשוקה כהתקרבות והתדבקות בשמו הגדול והקדוש שכל מלאכי מעלה אראלים אישים תרשישים שרפים ואופנים וחיות הקודש נרתתין ומזדעזעין בשמעם הזכרת שמו הנכבד והנורא. ובודאי מהראוי לברך קודם, בקדושה ובטהרה בשירה וזמרה על אשר זיכנו בחיבת תורתו הקדושה הדביקה בשמותיו יתברך. באר מים חיים

גודל מעלת כל ישראל

דור עקש ופתלתל הלה' תגמלו זאת עם נבל וגו'. הנה פשוטו כמו זר נחשב שמושה רבינו ע"ה יתאר עם ה' ישראל קדושים ותארים אלו. ויראה לרמוז

בה פנימיות הכתוב שנרמז בו לימוד זכות גדול על הכנסת ישראל וגודל מעלתם, כי כל שעשועי ה' יתברך אינו אלא רק במעשיהם של ישראל וכל עיקר בריאת העולם לא היה אלא בשביל ישראל שצפה ה' יתברך שתהיה אומה ישראלית שהם ייהדו העולמות העליונים על ידי מעשיהם הטובים ותורתם ותפילתם, כמאמרם ז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, כי גם הפחותי ערך שבישראל יש להם חלק בהתורה והם דבוקים בו יתברך על ידי התורה. וכשאישי ישראל שופך שיחו לפני ה' ומדבר דיבורים מעומק הלב הגם שאינו יודע עד היכן הדברים מגיעין מכל מקום הוא מיוחד על ידי דיבוריו העולמות העליונים ומתיוחד השם הוי"ה עם השם אדני". מאור ושמש

אני הוא מלכות שהכל השי"ת עושה

ראו עתה כי אני הוא מלכותי ואני ארפא וגו'. דהנה אני הוא בחינת מלכות, שהשר מתפאר ואומר אני מושל לבדי. והנה פרעה אמר גם כן אני פרעה, אבל לא כן הדבר כאשר לבבו ידמה כי איננו בחינת אני באמת, רק הקדוש ברוך הוא שהוא מושל לבדו בקרב כל הארץ והוא עושה פעולות הפכיות מתמידות מוחץ ורופא ממיית ומחיה. וזהו שאמר הכתוב ראו עתה כי אני, הוא שם המלכות, אני הוא ואין אלהים עמדי, כי אני ממיית ומחיה מוחץ ורופא בבת אחת ואין מידי מציל, לכן אני הוא לבדי ואין אחר עמו.

אע"פ שמהראוי שהאדם יהיה כמלאכי השרת מ"מ רצונו ית' שיעבדו אותו ע"י הגשמיים

ירכבהו על במתי ארץ ויאכל תנובות שדי וגו' וישמן ישרון ויבעט, יאמר נא כי אחר שהקב"ה נצטרך כאישון עינו וכנשר רחף עליהם וה' בדד ינחנו פ"י יהי נא עתה מהראוי שלא ישאר בהם שום לכלוכית גשמי' וה' ינחם בדד בתענוגי עה"ב כמרע"ה לחם לא אכל ומים לא שתה ואין בזה תימה כלל ואין עמו אל נכר הוא סטרא דס"ם משיגי הגוף והעה"ז, ה' מהראוי שלא ישיגם זה כלל, אלא שלא רצה הקב"ה שיהיו מלאכי השרת כי לא ניתנה תורה אלא לבני אדם, על כן על דרך ניסוי עשה הקב"ה שבכל זאת לא נתבטל הרכבתם וישארו על אנושותם, והרי בשעת קבלת התורה באמת פרחו נשמתם כי רצתה להדבק באור עליון מבלי השאיר בגווני גשמי ורקב"ה החזירה להם, והרכיב אור העליון שבהם עם מאכלי העה"ז. וזהו אחר שאמר יקחהו ישארו על אברתו, אמר מהראוי שהיו ית"ש בדד ינחנו להחיותם רק מתענוגי עה"ב, ומבלי שיהי עמם צירוף אל נכר שהם תענוגי הגשמי, ומ"מ ירכבהו על במתי ארץ הרכיבם הקב"ה עם מעבי האדמה והאכילם תנובות שדי ודבש מסלע הוא היצה"ר נקרא כן וכן חלמיש צור כדי שתשאר אנושם ע"ד נס ופלא, וא"כ ה' מהראוי שבכל יום תתרוצץ הנשמה לצאת ולאור באור עליון ולא יאבה לאכול ולשתות כ"א עפ"י ההכרח הגמור ככל הדברים אשר המה מוכרחים נגד טבעם, ובאמת נהפוך הוא כי וישמן ישרון ויבעט. חתם סופר

ע"י שישומר את עיניו כך ה' שומר עליו

יצרנהו כאישון עינו וגו'. ידוע כי עיקר מכל העניני הוא שמירת העינים חוש הראות כאישון בת עין הנקודה הפנימית אשר הוא כמו מראה הלטושה שקורין [שפיגל] אם האדם מביט בו הוא נראה צורתו בו כולו בתוכו. וזה הרמז בכתוב גודל השמירה שצריך האדם לשמור חוש הראות כמו שישומר אישון בת עינו. האמנם כי הדבר קשה מאד ככה ובפועל כי הוא לא אפשר ולא קמכוון עכ"ז האדם צריך לעשות מה שביכולתו ואז מסייעין אותו מן השמים כמ"ש ורגלי חסידיו ישמור גם כשאדם עוסק במו"מ צריך שמירה מעולה. וזה בא מחמת יראת שמים. כי אותיות ראה עולה יראה כמ"ש כדרך שבא לראות כך בא ליראות. וזה הרמז בדברי רז"ל שמור לי ואני אשמור לך שומר שכר. אם אתה שומר מה שנוגע לי כידוע לי"ח כי עיקר תיקון אחר שבירת הכלים הוא מבחי העינים. ואני אשמור לך כמ"ש יצרנהו כאישון עינו. ר"ל שהקב"ה שומר את האדם השומר אישון עינו כמ"ל כמ"ש ה' שומרך וגו' ועל דבר זה עודנו נקרא שומר שכר כי עתיד עוד לקבל שכרו משלם. וז"ש צור ישראל קומה בעזרת ישראל. כי ע"י התעוררת בני"ה המה עוזרים לתיקון קומה שלימה כמבואר במו"מ. וז"ש להלן ימצאהו בארץ מדבר. כמ"ש בלעם וירא ישראל

שוכן לשבטיו שלא היו פתחיהן מכוונין זה נגד זה שהיו זהירין מהסתכלו בבית שאינו שלו כי היוק ראי' שמוי' היוק. לכן הצדיקים נקראים עיני העדה שהם שומרים את הדור בבחי' הראות לכל הבט ברע ח"ו. ובוה פרשתי בפ' וילך. ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני העדה חזק ואמץ. פי' שיתחזק בזה הענין לזרז אותם בשמירת העינים. וזה שמסיים התורה אשר עשה משה לעיני כל ישראל. פי' שהי' מתקן אותם בבחי' הראות כנ"ל.

להתבונן תמיד ברוממות אל וגדולתו

זכור ימות עולם פירוש אך כן תתנהגו שתזכרו ותחשובו תמיד רוממות אל וגדולתו כל הניסים והנפלאות שמימות עולם כדי שתכנום רוממותו וגדולתו בלבכם בינו שנות דור ודור שתבינו האיך דור הולך ודור בא ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים ולא להיפך חלילה ואם תאמרו האיך אפשר להתבודד לחשוב תמיד רוממות אל ולהפריד עצמי מעניני עולם מלאכתי מתי נעשית לפרנסתי ולפרנסת אנשי ביתי לזה אמר שאל אביך פירוש התפלל להשם יתברך ברוך הוא הוא אביך. ויגדך לשון המשכה והוא ימשיך לך שפע וברכה לפרנסתך ולכן נכתב בלשון שאל לרמוז שלא יהיה הכל כל מגמותיו בשביל הפרנסה אלא העיקר יהיה העבודה להבורא ברוך הוא באמת והבקשת הפרנסה תהיה כדבר המושאל הצריך להם בעניני עולמים. ואם תחשובו לומר איך נדע שנהיו נענים בתפילתינו לזה אמר הראיה הזאת היא לכם. זקניך ויאמרו לך פירוש הלא גם הצדיקים הנקראים

זקנים זה קנה חכמה יכולת בידם להמשיך לכם פרנסה ושפע בדבורם ואמרותם הצרופה על אחת כמה וכמה כשתתפללו מקירות לבכם להבורא ברוך הוא. ואם תאמרו הלא האומות הם יושבים שקטים ושלווים מלאים כל טוב והם תמיד בעולם הפירוד ומדוע אתה מצווה עלינו כל הנ"ל לעשות כל התורה הזאת ולהתפלל על הפרנסה בדרך שאלה למה נגרע מכל האומות אשר הנחיל להם כל טוב באין מעשה טוב להם כלל וזהו בהנחל עליון גוים בהפרידו כו'. ולזה השיב להם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל

פירוש בוודאי לא להם הוא המנוחה והנחלה שיש להם עתה כי לעתיד במהרה בימינו תתחלק ארצם לשבטים למספר בני ישראל ולזה הציב להם גבולות והשם הטוב במהרה יגאלנו ויתן לנו נחלת גוים ועמל לאומים יירש למען לעבוד אותו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל אמן.

נועם אלימלך

כל יהודי הוא תכשיט של השי"ת

ותשכח אל מחוללך. תתפרש לשון עדי כדרך אומרו ותעד נזמה וחליתיה, והכוונה שעשאך מחול עדי על כל הנבראים אפילו על המלאכים כאומרו הרכבת אנוש לראשנו, או ע"ד אומרו ישראל אשר בך אתפאר, שעשאך עדי לו יתברך, ורו"ל (ספרי) אמרו דרשות וכפטיש וגו'.

צור ילדך תשי ותשכח א-ל מחוללך. השי"ת ברא באדם את כח השכחה כדי שישכח מתאות העולם, ולבסוף מה עשית אתה עם כח שכחה זה, ותשכח אל מחוללך.

בכח האדם להפך מרע לטוב

גם יאמר כי דור תהפוכות המה לטוב לישראל. והוא בדרך שכתב המהרש"א ז"ל (פסחים פ"ג, ד"ה זוכר) באמרנו ברוגז רחם תזכור שאף בעת רוגזו כביכול מזכיר מלת רחם באמרו לא רוחמה וכו' עיין בדבריו. ולכאורה להבין הענין על בוריו מה נפקא מינה במה שמזכיר רחם כיון שאומר לא רוחמה. והנראה ששמו הגדול והקדוש יתברך באהבתו ובחמלתו על עמו ישראל הנה בעת הכעס ח"ו יאמר דבר. והנה דבר ה' גדול הוא וקשה לחזור מדברו על כן אומר דבר שיוכל אחר כך להתהפך לטובה כי כאשר ישראל חוזרין בתשובה לפני יתברך באמת בלבב שלם הנה כשם

שהם מהפכין את לבכם לטובה כן נתהפך הדיבור ההוא אשר דיבר לטובה. ולזה אמר הכתוב והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי וגו'. כי עיקר הדיבור הקשה הוא מלת "לא" באומרו לא עמי, והוא מתהפך למלת אל. ועמי ובני משמעות אחד להם ועל כן יאמר להם בני אל חי. וזה מאמרנו ברוגז רחם תזכור שגם כשח"ו גוזר עלינו הגזירה אינו גוזר כי אם בלשון שיוכל אחר כך להתהפך לדבר טוב. ועל כן אמר לא רוחמה שיתהפך אחר כך לאל הרחום ומקדים רחמים לרוגז. ואולי לזה יאמר הכתוב אחר וקדם צרתני וגו'. שיצירת האדם היה על אופן שיוכל להפך האחור לקדם לטובה ולברכה. וזה רמז אין מוקדם ומאוחר בתורה שעל ידי התורה והמצוה מהפכין ישראל המאוחר אל המוקדם. וזהו שרמזו חז"ל באומרם כשהוא אומר להביא רעה חוזר בו שנאמר ההוא אמר וגו' פירוש שהוא חוזר לרעה לחזור אותיות המוקדמין לאחוריהן לטובה ולא כן כשהוא אומר להביא טובה אף על פי שהדור חייב אינו חוזר בו כאומרם שם כי לא איש אל וגו'.

באר מים חיים

כל דיבור טוב המלאכים מביאים למעלה

ואמרו יפוש כנפיו וגו' על דרך אומרם ימינו פשוטה לקבל שבים שאם ע"י הערה שיעיר ה' לישראל יתעוררו לשוב בתשובה תיכף ימינו פשוטה, ואמר יפוש לעתיד זה שיעורה טעם שיפוש כנפיו מעיקרא הוא בשביל שיקחהו לאיש ישראל החוזר בתשובה, שזולת זה לא היה פורש כנפיו, ואמרו ישארו וגו' על דרך אומרם ז"ל בפסוק ובעל כנפים יגיד דבר, כי יש כת אחת של מלאכים שנקראים בעלי כנפים ושירותם היא שכל דיבור טוב ישארו על אברתו פי' ישא הבא ממנו מהטוב.

אור החיים

כולן נרמזים בפרשת האזינו

מעשה ברמב"ן ז"ל שהיה לו תלמיד אחד שיצא לתרבות רעה ושמו אבנר... ושאל הרמב"ן אותו הגד נא לי מי הביאך אל מדה זו שכפרת בתורת משה, והשיב לו כי פעם אחת שמעתי שדרשת שיש בפרשת האזינו כלולים כל המצות

וכוללים כל ענייני העולם וכולן נרמזים בפר' האזינו, רק שצריך סיעתא דשמיא להבין כל העניינים והסודות אשר שם. ובעיני היה זה מן הנמנע עד שבשביל כן קבע בלבבי החטא שאין האמת כן כמ"ש הרב הרמב"ן, ויצא ופקר ונהפך לאיש אחר. ויען הרמב"ן עדיין אני אומר כן שדברי כן הוא שהכל נרמז ומבואר בפ' האזינו אם לא תאמין שאל ואגיד לך, ויתמה התלמיד הכופר ההוא ואמר א"כ כדברך תראני אם שמי שהוא אבנר בפרשת האזינו תמצא. ויתפלל הרמב"ן אל ה' בכל לבבו ונפשו ובא פסוק בפיו "אמרתי אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם", אותיות שלישית מן פסוק זה ר"ת אבנר. וכשמוע התלמיד את הדבר חרד מאוד ויפול על פניו, ושאל לרבו הרמב"ן אם יחזור בתשובה יהיה לו תיקון ותרופה, והשיב לו רמב"ן והלא שמעת להפסוק שישבית מאנוש זכרו ולא יועיל לו שום תרופה. ותיכף הלך אותו תלמיד ולקח ספינה בלא ספן וחבל ומלח והלך עם הספינה כאשר הוליכו צועק במר נפשו ועדיין לא נודע ממנו מאומה, ואחר כך הרבה הרב הרמב"ן בתפלה שיהיה לו מקצת כפרה. ואחר זמן רב בא להרב בהלום והחזיק לו טובה שגרמה תפלתו להוליכו...

קב הישר פכ"ג

פניני רש"י
יערף כמטר לקחי - זו היא העדות שתעידו שאני אומר צניכס תורה שנתתי לישראל שהוא חיים לעולם. כמטר הזה שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים על ומטר.

עיקר התורה לידע כי ה' אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא אל אמונה ואין עול. הנה זה הוא עיקר התורה הקדושה, לידע שהשי"ת הוא אל אמונה ואין עול, ואם תשאלו ולמה לנו לכל התורה הלא די לנו אם היה הקב"ה אומר על הר סיני רק הפסוק הזה, אך התיירוץ הוא כי אין אדם יכול לבא להשגה הזאת אם לא למד ושמר לכל התורה כולה.

בארות המים

מאמרים מתוך ספר אודה ה' בכל לבב

טוב להודות לה'

להכיר טובות השי"ת

ספרונו

עם נבל. בזוי בהיותך כפוי טובה ומשולם גמול רע למיטיב על היפך הנדיב הנכבד בהיטיבו למי שלא היטיב עמו מעולם.

הלה' תגמלו זאת. והוא מה שגמר אומר הלא הוא אביך וגו', סדר ד' חלוקות, א' שהוא ברא את האדם וכנגד זה אמר הוא אביך, שנית שקנה אותנו לעבדים במה שהוציאנו מיד פרעה והחיה אותנו במדבר והביא אותנו לארץ מלאה כל טוב וכנגד זה אמר קנן, ג' שתקן אותנו ותיקון מעולה ורם בתת שכינתו בתוכנו וניבא אותנו, וזה תיקון גדול שעשה אותנו כלי ראוי לקבל הנבואה, וכנגד זה אמר עשך פירוש מעשה חדש מלבד הבריאה הרמוזה במאמר אביך, ד' שתכן אותנו התמוננות הנצחי לזכות בו חיי עולם הבא שהוא העיקר, והמוננה בכל זה הוא שאין הנבל עושה נבלה עם גדר זה אם לא לצד היותו סכל והוא אומרו נבל ולא חכם.

אור החיים